FANTASTIC ŞI MIT ÎN OPERA LUI ŞTEFAN BĂNULESCU

Arhetipuri simbolice şi structuri mitice în opera lui Ştefan Bănulescu

Drd. Diana Anca NIŢULESCU
Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureş

Abstract

The desire of mystery and fantasy camuflates, in fact, the seeking of a hidden word, of the origin of things. This is expressed by the writer by words that hide a secondary layer of significances and symbols or carry double meanings. Although most of the times there is a realist script, it contains numerous signs that carry us out of the plan of reality.

Prozele lui Ştefan Bănulescu se înscriu într-o lume *inefabilă*, după cum afirmă însuşi autorul în
proza cu titlul omonim, punând accentul pe „partea nevăzută a lucrurilor întâmplate”.

Dorința de mister, de fantastic, ascunde de fapt căutarea unei lumi ascunse, a originii lucrurilor. Acest lucru este exprimat de prozator prin cuvinte care ascund un strat secund de semnificații şi simboluri sau poartă sensuri duble. Deşi de cele mai multe ori scenariul este unul realist, este presărat cu numeroase semne care ne fac să părăsim deseori planul realului.

De-a lungul timpului, opera bănulesciană a fost caracterizată ca fiind: *„un fantastic impur* ce pigmentează zonele realului” (Marin Mincu), *un fantastic premeditat, elaborat, calculat,* realizat cu virtuozitatea unei tehnici speciale a misterului, prin discontinuitatea scrierilor ori prin prezența unor elemente cu valoare de simbol (Mircea Iorgulescu); *un fantastic difuz* (Alex Ştefănescu); un *fantastic modern, în care existența individuală este văzută, nu în devenirea ei socială, ci în legăturile, rupturile, complexitățile ei arhetipale, prelungite până în prezent* tratat cu mijloacele realismului (Eugen Simion).

Un număr considerabil de întâmplări excepționale desfăşurate în acest perimetru sunt împrumutate din imaginarul popular autohton. Aici se încadrează riturile, de practicile magice ori de ceremonialurile integrate de autor în scenariul feluritelor obiceiuri de peste an (recuperarea crucii aruncate în apele înghețate ale Dunării, de Bobotează, alergările de cai din lunca Dunării, răpirea fetelor de măritat, aşezarea orzului pe vatră în noaptea Anului Nou, Caloianul şi Paparudele - rituri meteorologice specifice spațiului bărăgănean etc.). Transfigurarea lor literară, dar, mai ales, inventarea altora similare celor preluate din folclorul românesc reprezintă o particularitate a creațiilor bănulesciene. Mai mult, numeroase

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

experienţe umane (naşterea destinelor, trecerea de la copilărie şi adolescenţă la vârsta maturităţii, iniţierile personajelor sau ceremoniile funerare) sunt imaginate ca reactualizări ale unor rituri de trecere.

Deşi este o prezenţă discretă în tabloul literaturii române, şaizecistul Ştefan Bănulescu este unul dintre cei mai mari prozatori şi creatori ai unui ţinut imaginar.

Ştefan Bănulescu este considerat unul dintre cei mai valoroşi prozatori români din a doua jumătate a secolului XX, opera sa fiind încadrată de critica contemporană în realismul miraculos. Autorul conturează în cărţile sale un univers personalizat, bazat pe experienţa copilăriei, petrecută în câmpia de sud a României, care simbolizează spaţiul infinit. Autorul creează astfel un topos misterios, uneori cu dimensiuni fantastice, realizând o cronică amplă a unui ţinut imaginar.

Format şi impus în perioada postbelică, Ştefan Bănulescu a prezentat în opera lui o lume mitică, dar care păstrează toate aparenţele realităţii. La el ficţiunea nu apare ca o parte separată de realitate, ci ficţiunea vine să completeze realitatea prin simboluri, mituri şi imaginar, astfel reprezentând structura dual ă a universului.

Caracterul original al prozei lui Ştefan Bănulescu are trei trăsături definitorii: orientarea spre mit şi spre fantastic, trimiterile la arhaic şi arhetipuri şi caracterul simbolic.

Direcţii în evoluţia imaginarului literar. Teoreticieni şi teorii.

Metodologia şi terminologia imaginarului este un domeniu de cercetare constituit spre mijlocul secolului precedent, îmbogăţit continuu prin contribuţiile unor teoreticieni eminenţi: Gaston Bachelard, Albert Beguin, Hugo Friedrich, Gilbert Durand, Jean Burgos şi Mircea Eliade.

Opera lui Ştefan Bănulescu reprezintă refugiul conştiinţei, constituind adâncul spiritului bănulescian. Imaginarul presupune o revalorificare a mitologiei, a fantasticului, a magiei.

Gilbert Durand considera că se impune o educaţie estetică, pe deplin umană, precum şi o educaţie fantastică, la scara tuturor fantasmelor umanităţii. Nu numai că putem reeduca imaginaţia şi putem redresa edificiul imaginar, izvorât din angoasă, dar tehnicile de acţiune psihologică şi experienţele socio-dramatice schiţează o pedagogie a imaginaţiei. Aceasta ar avea menirea să lumineze şi să secondeze această nestăvilită sete de imagini şi de vise.

Imaginarul constituie esenţa spiritului, adică efortul fiinţei de-a înălţa o speranţă vie în pofida lumii obiective a morţii. S-au sedimentat scheme, arhetipuri şi simboluri conform unor

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

regimuri distincte. Aceste categorii justifică izotopia imaginilor şi constituirea de constelaţii şi de povestiri mitice.

Simbolurile sunt asemănate cu o constelaţie deoarece sunt dezvoltări ale unei teme arhetipale identice sau variaţiuni pe un arhetip.

În proza lui Bănulescu imaginile se traduc în mit prin metafore şi motive fundamentale. Gilbert Durand afirma: „Vom înţelege prin mit un sistem dinamic de simboluri, de arhetipuri şi de scheme, sistem dinamic, care, sub impulsul unei scheme, tinde să se realizeze ca povestire. Mitul e deja o schiţă de raţionalizare întrucât utilizează firul unei expuneri în care simbolurile se transformă în cuvinte şi arhetipurile în idei. Mitul explicitează o schemă sau un grup de scheme. Aşa cum arhetipul favoriza ideea şi simbolul zămislea denumirea, putem spune că mitul favorizează doctrina religioasă, sistemul filosofic, sau, cum bine a remarcat Brehier, povestirea istorică şi legendară."[1]

Lumea bănulesciană e fantastică în esenţa ei, prin timp şi spaţiu, iar faptul că aceste două componente sunt funcţii ale fantasticului le găsim demonstrate de Gilbert Durand: „Dacă durata nu mai e datul imediat al substanţei ontologice, dacă timpul nu mai e condiţia apriorică a tuturor problemelor în general – deoarece simbolul ei scapă – nu mai rămâne decât a desemna *spaţiul* ca „sensorium" general al funcţiei fantastice. Această fabulaţie, acest izvor inepuizabil *de idei şi imagini* e, după propria mărturie a lui Bergson, simbolizat de spaţiu, *simbol al tendinţei plăsmuitoare de inteligenţă umană*, *imagine pur mentală*. […] Dacă spaţiul pare într-adevăr a fi forma apriorică în care se înscrie orice traseu imaginar, categoriile fantasticii nu sunt atunci altceva decât structurile imaginaţiei. […] Orice mitologie, precum orice studiu al imaginaţiei, năzuieşte mai devreme sau mai târziu către o *geografie* legendară, escatologică sau infernală. Dacă fantastica lume de dincolo pierde noţiunea timpului, ea o supradetermină pe cea a spaţiului, împovărând-o cu polarităţi calitative."[2]

Potrivit consideraţiilor lui Ion Vultur din lucrarea *Naraţiune şi imaginar*, construcţia narativă a textului fantastic presupune în primul rând „scandalul comprehensiv", scurtcircuitarea înţelesurilor în posesia cărora se află cititorul, prin inserarea în text a unor elemente/evenimente situate dincolo de limitele posibilului natural, în al doilea rând proiectarea evenimentelor pe un fond real, verosimil, precum şi transformarea personajului, aflat în imposibilitatea de a împiedica ceea ce i se întâmplă, într-o victimă. În altă ordine de idei este necesară şi conturarea unei lumi ca spaţiu labirintic cu părţi şi cu trasee cunoscute, cărora li se alătură forme insolite, surprinzătoare.

[1] Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1992, pag. 54
[2] Gilbert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1992, pag. 404-411

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

Volumul de debut, încadrat în domeniul prozei de invenție al lui Ştefan Bănulescu, a fost întâmpinat de critică cu o promptitudine maximă, mai ales datorită valorii artistice ridicate a cărții. Latura realistă a operei sale poartă o amprentă a formației sale cărturăreşti, care ni-l dezvăluie ca pe un anti-instinctiv inveterat, care îl deosebeşte de alți prozatori precum Panait Istrati şi Fănuş Neagu. Factura modernă a povestirilor lui Ştefan Bănulescu rezultă din viziunea sa analitic-sintetică, într-un spirit lucid contemporan, cu mijloace estetice abil extrase din fondul originar tradițional secular. De exemplu, în timp ce Panait Istrati este un cântăreț descriptiv, un *natural*, Bănulescu e un interpret clasicizant, avid de generalizări etic-filozofice, aspirând spre universalitatea imaginii artistice.

Lumea bănulesciană este una aparent exterioară fluxului precipitat al istoriei, „circumscrisă între nişte coordonate de viață, împietrite de timp, de o vitalitate eroic primitivă, cu unghiul de vedere al epocii contemporane, cu instanțele acesteia, din perspectiva unei lucidități afective. Creator de atmosferă exotic-mitică, scriitorul închipuie un soi de parabole şi de legende, de structură foarte modernă. Unele nu sunt străine, ca formulă, de narațiunile simbolice ale lui Franz Kafka.”[3]

În general, în opera tânărului Bănulescu ne aflăm în fața unui univers uman de un absurd tragic, care lasă senzația de straniu, absurd şi incoerență absolută. Dovedind o capacitate neobişnuită de a transfigura observația în grotescul tragic, povestirile sunt presărate cu personaje şi situații la prima vedere incredibile, toate fiind împinse la limita absurdității.

În povestirea *Satul de lut*, universul uman este de asemenea de un absurd tragic. Eroul povestitor alături de oameni veniți din diferite părți se îndreaptă spre satul F. Este vorba despre o lume pestriță, formată din femei şi bătrâni mânați de dorința de a afla soarta bărbaților din regimentul 14. Ideea în sine a existenței acestui sat este utopică, o legendă bizară, care se dovedeşte a fi o confuzie stupidă şi tragică în acelaşi timp. Întreaga imagine a deplasării mulțimii este arhetipală, lăsând impresia unui tablou sumbru.

Textele nuvelistice concretizează tendința de transfigurare a realului specifică prozatorilor şaizecişti. Scrierile bănulesciene se încadrează în peisajul prozastic al anilor respectivi prin elementele fantastice, prin simbolurile şi prin miturile pe care le promovează într-o formulă epică novatoare. Totodată, recuperarea unei lumi arhaice ignorate în anii anteriori, redescoperirea unor tipologii, a unor tradiții şi a unei umanități păstrătoare a obiceiurilor precreştine constituie o altă dovadă a apartenenței autorului la generația literară amintită.

[3] Nicolae Ciobanu, *Nuvela şi povestirea contemporană*, Editura pentru literatură, 1967, pag. 325

BDD-A23598 © 2009 Editura Universității „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

În aceste creații, fantasticul elaborat rezultă din plasarea întâmplărilor narate într-un cadru real, verosimil, transformat, fie în scena unor fenomene apocaliptice (inundațiile în *Mistreții erau blânzi* sau seceta în *Dropia),* fie într-un cadru în care abundă întâmplări inexplicabile. Universul în care se mişcă personajele capătă configurația unui labirint, iar eroii devin prizonierii unor evenimente pe care nu le pot controla. Autorul mai recurge apoi la suprapunerea multiplelor puncte de vedere despre aceeaşi „realitate" textuală (spațială sau actanțială), având drept consecință generarea ezitării şi menținerea ambiguității. În cele din urmă, minima implicare a naratorului, care lasă textul şi personajele să evolueze (aparent) în voia lor, este dublată de refuzul acestuia de a se fixa (pe anumite secvențe) fie în real, fie în ireal creează imaginea unei lumi în care totul e posibil. În cele trei nuvele (*Mistreții erau blânzi, Dropia, Vară şi viscol)*, prezentarea unor practici ancestrale cu substrat păgân, aparținând unei lumi vechi generează fantasticul de sorginte folclorică.

Dintr-un publicist talentat, dar obscur, cu o biografie ce nu s-a ridicat până atunci (şi nici nu avea să se ridice) la nivelul propriei sale opere de ficțiune, Ştefan Bănulescu devine, odată cu publicarea volumului de nuvele, un scriitor vizibil, cu un succes fulminant în țară, cunoscut şi apreciat în diaspora. Notorietatea astfel câştigată se datora, în primul rând, faptului că aceste scrieri refac o legătură întreruptă cu linia creațiilor româneşti interbelice similare, dintre care cele mai apropiate ca factură le sunt nuvelele lui Mircea Eliade. În epocă apar şi alte cărți înrudite prin tematică şi viziune cu nuvelele bănulesciene *(Povestirile* lui V. Voiculescu în 1966 şi nuvelele lui Mircea Eliade în 1969), resuscitând astfel interesul pentru o literatură interzisă în deceniul precedent. Racordul la literatura epocii era păstrat prin abordarea unor teme precum cea a războiului, pe care autorul o dezvoltă însă într-o manieră profund personală, valorificând-o pentru a evidenția dezechilibrele pe care le provoacă în interiorul comunităților. Efectele devastatoare ale conflagrației sunt asociate cu cele ale cataclismelor naturale (inundațiile sau seceta) relevându-se tragismul unei lumi pe cale să se dezintegreze.

Interesant este şi studiul lui Mircea Eliade privind relația literaturii cu mitul. Savantul evidențiază faptul că nu numai prin preluarea poveştilor sacre se realizează prelungirea mitului în literatură, ci şi prin capacitatea acesteia de a-şi impune propriul univers – o lume paralelă cotidianului – aşa cum izbutesc să o facă miturile. „Regatul" bănulescian este un astfel de topos bine închegat. El are o istorie despre începuturile lui, despre gloria şi despre sfârşitul lui, semănând cu poveştile despre naşterea, apogeul sau extincția marilor imperii. Este locuit de oameni obişnuiți antrenați în experiențe neobişnuite, de locțiitori ai divinității ori de eroi mitici, iar poveştile despre destinul fiecăruia în parte amintesc de cele consacrate personajelor emblematice din mitologiile lumii.

BDD-A23598 © 2009 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

În cele din urmă, la Ştefan Bănulescu, transfigurarea mitică a realităţii se realizează: prin crearea unui spaţiu mitic; prin imaginarea unor întâmplări excepţionale desfăşurate în acest perimetru; prin inventarea unor personaje cu biografii ieşite din comun.

Crearea toposului mitic bănulescian se realizează, ca şi la Eliade, printr-o valorificare a mitului Logosului, întrucât existenţa locurilor (şi a personajelor) este condiţionată de atribuirea unui nume (sau a unei porecle). Teritoriul reprezintă varianta ficţionalizată a universului de baştină al scriitorului, opţiune auctorială ce întăreşte observaţia lui Romulus Vulcănescu care, evaluând legătura dintre mitologie şi artă, apreciază drept firească tendinţa creatorilor de a „fabula" în limitele unei mitologii etnice şi a unei mitologii personale.

În această privinţă semnificativ este primul volum din romanul lui Ştefan Bănulescu, *Cartea de la Metopolis*, iniţial intitulat *Cartea Milionarului*. Spaţiul este aici valea Dunării, pe porţiunea ei ce desparte Dobrogea de Muntenia. Utopia în sensul ei larg este de topos plăsmuit, care contravine realului, chiar dacă îi împumută diverse elemente din recuzită. Lumea din valea Dunării este un laitmotiv în opera lui Ştefan Bănulescu, fiind valorificată în povestiri a căror perspectivă este considerată de Ion Negoiţescu una realist magică. „Aici, acum, acel realism magic, ce era o formă a poeziei, a dispărut aproape, înlocuit din epicul pur, romanesc, cu fantasmele-i utopice, însă, ce îl aşează mai degrabă înspre mitos. Mitos modern, firește, conceput ca geografic prin punctele fixe numite Metopolis, Dicomesia, Insula Cailor, Cetatea de Lînă, Oraşul Mavrocordat etc."[4]

Esenţa modelului acestei geografii utopice propuse de Bănulescu lasă impresia unei provincii pedagogice în stare de natură, aşa cum îl regăsim şi în Insula Cailor, guvernată pe bază de principii matematice aplicate cabalinelor de către regele Constantin Pierdutul I-ul. Spre deosebire de nuvelistica sa anterioară, care păstra toate aparenţele creaţiei spontane, romanul lui Bănulescu se organizează prin evidentă deliberare. Având ca fundament al observaţiei viaţa provincială a unui anumit colţ de ţară, mai precis floarea societăţii burgheze din perioada 1880-1940, autorul îşi organizează materialul epic, personajele, mai ales prin numele sau poreclele cu care le înzestrează creând astfel o onomastică fantasmagorică. Astfel, prin numele lor personajele se de-personalizează şi devin simboluri, cum sunt cele din literatura universală. Acest fapt devine frapant în ultimul capitol al romanului, când, încercând să explice, să analizeze comportamentul personajului său, aducându-l în planul realului printr-o biografie analitică, el distruge fiinţa artistică a Fibulei Serafis. Acest fapt lasă impresia unei confuzii în plan stilistic deoarece, renunţând la naraţiunea utopică din care au luat naştere personajele, el revine la procedee realiste, lăsând impresia unei stângăcii sumare.

[4] Ion Negoiţescu, *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj, 1994, pag. 36

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

Imaginarul se amestecă în realitatea exterioară şi se confruntă cu ea; îşi găseşte acolo puncte de sprijin sau, dimpotrivă, un mediu ostil; poate fi confirmat sau repudiat. El acționează asupra lumii şi lumea acționează asupra lui. Dar, în esența sa, el constituie o realitate independentă, dispunînd de propriile sale structuri şi de propria sa dinamică.

„În ceea ce priveşte imaginarul, produsele sale se dovedesc a fi de o mare complexitate şi chiar de o incontestabilă rigoare teoretică. […] Imaginarul depăşeşte astfel cîmpul exclusiv al reprezentărilor sensibile. El cuprinde, totodată, imagini percepute (şi inevitabil „adaptate", pentru că nu există imagine identică cu obiectul), imagini elaborate şi idei abstracte structurînd aceste imagini."[5]

Bănulescu reuşeşte să configureze un spațiu mitic original şi memorabil, câmpia dunăreană fiind pentru el spațiul în care se naşte opera sa, la fel ca la Gala Galaction, Vasile Voiculescu, Panait Istrati, Fănuş Neagu sau Paul Georgescu.

Precum orice individ, şi Ştefan Bănulescu poartă în sine spațiul în care au trăit strămoşii – un spațiu al subconştientului –, alături de un spațiu al copilăriei şi al adolescenței. Spațiul omului ar fi, deci, o sinteză între spațiul istoric moştenit şi spațiul biografic. Un creator se defineşte în funcție de acest spațiu, de timp şi de cauzalitate.

Lumea bănulesciană trăieşte în câmpia dunăreană, văzută ca un teritoriu faulknerian, imaginar şi real totodată, ce degajă sentimental mirajul. „Ca şi la Faulkner, Ştefan Bănulescu pretinde propriile titluri de proprietate imaginară asupra unei lumi crepusculare şi închise în cercul puterii lui magice. E o lume pe jumatate mitică, în sensul oarecum special că la Metopolis miturile se nasc spontan şi zilnic. Cea mai neînsemnată împrejurare sau personaj au povestea lor care a înghițit realitatea, făcând cu neputință separarea adevărului, aşa-zis istoric, de fanteziile concrescute. E mai puțin însă o lume de poveste decât una de poveşti. Imaginația e tot ce a mai rămas bun metopolisienilor după ce a secătuit marmura de sub oraş"[6]

Vasile Băncilă vorbeşte de trei tipuri de spațiu, unul matematic, „pur fenomenal şi mereu acelaşi"[7]; un spațiu filozofic, ce implică o înțelegere metafizică; şi unul psihologic, spațiul concret reprezentat de munte, deal, şes, pădure, mare, ocean etc.

Din câmpia dunăreană de sud-est, Bănulescu reuşeşte să facă un spațiu fabulos, utopic, deşi teritoriul imaginar are corespondențe în realitate, pe care cu facilitate le putem recunoaşte. Metopolisul e aşezat pe malul drept al Dunării, în Dobrogea, ceva mai la nord de unde e astăzi Hârşova, adică exact între Insula Mare a Brăilei şi Balta Ialomiței, acolo unde

[5] Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarului*, editura Humanitas, Bucureşti, 2000, pag. 15
[6] Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, Editura *Gramar*, Bucureşti, 1998, pag. 288
[7] Vasile Băncilă, *Spațiul Bărăganului*, ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Editura *Muzeul literaturii române*, Editura Istros – Muzeul Brăilei, 2000, pag. 49

BDD-A23598 © 2009 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

brațele Dunării se unesc şi se despart din nou. Insula Cailor din roman e Balta Ialomiței, iar Mavrocordatul imaginar, ca limită de sud, are la origini elemente geografice şi culturale din oraşul Călăraşi, unde şi-a făcut prozatorul liceul.

Deşertul câmpestru şi bălțile Deltei vor rămâne aceleaşi în nuvele, în poeme, în eseuri şi în roman, autorul atribuindu-le, în plus, aura mitică.

Deşi despre spațiul câmpiei s-a scris mult, în proza lui Ştefan Bănulescu alegerea subiectelor este una originală. El a descoperit o atmosferă copleşită de ritualuri, eresuri, mister şi gesturi simbolice. Existența personajelor este dominată de ritual şi arhetip. Dualitatea structurală a prozei lui Ştefan Bănulescu reprezintă unul din punctele de distincție față de proza realist-socialistă, căreia autorul i se opune cu vehemență.

Proza lui Ştefan Bănulescu se încadrează în realismul magic, termen folosit în literatura universală pentru o direcție a romanului fantastic sud-american, datorită faptului că este ornamentată cu fantezii, mituri şi simboluri.

În planul simbolurilor, omologii tematice se pot stabili între *Lostrița* lui Vasile Voiculescu şi *Dropia* bănulesciană, narațiuni despre dorința de împlinire erotică şi demonstrații despre felul în care ficțiunea se substituie realității. Între creațiile celor doi scriitori există câteva omologii în planul simbolurilor. Lostrița şi dropia sunt simboluri ale unui ideal erotic, ale aspirației spre desăvârşire prin dragoste, iar lipitoarea şi dropia sunt creaturi fabuloase care nu se arată decât aleşilor, sunt embleme ale unui spațiu legendar (montan sau câmpestru).

Regăsim în proza bănulesciană mai multe configurări mascate ale paternității, cum ar fi Ştefan Lăscareanu Apostatul din *Cartea de la Metopolis,* Arhip cel Schiop din *Cartea Dicomesiei,* Ştefan Duras din *Marile cariere* şi care sunt „travestiri ale figurii paterne", după cum ne demonstrează Oana Soare, făcând referire la tatăl scriitorului, Ion Durak pe numele adevărat, modificat în Duras (pentru că „durak" înseamnă în limba rusă „prost" sau „nebun").

Modelul oraşului Mavrocordat şi al unei întregi civilizații din *Cartea Milionarului* este oraşul Călăraşi, unde tânărul Ştefan Bănulescu îşi face liceul. Andrei Mortu, personaj straniu în proză, ar fi existat cu adevărat, chiar cu acest nume, în copilaria scriitorului în satul Făcăieni.

Dar totuşi, izvorul prozei lui Ştefan Bănulescu e arhaitatea, sugestia vechimii: mitizarea, estetizarea şi magia – caracteristice literaturii Sudului. Vremuri îndepărtate colorează timpul povestirii. Ştefan Bănulescu, scriitor care a deschis un drum nou, instruieşte asupra faptului că fantastic nu înseamnă fantasmagorie. Spiritul său de observație dezvăluie miracolul latent al realității.

BDD-A23598 © 2009 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

De-a lungul timpului, opera bănulesciană a fost caracterizată ca fiind: *„un fantastic impur* ce pigmentează zonele realului" (Marin Mincu), *un fantastic premeditat, elaborat, calculat,* realizat cu virtuozitatea unei tehnici speciale a misterului, prin discontinuitatea scrierilor ori prin prezența unor elemente cu valoare de simbol (Mircea Iorgulescu); *un fantastic difuz* (Alex Ştefănescu); un *„fantastic modern",* „în care existența individuală este văzută, nu în devenirea ei socială, ci în legăturile, rupturile, complexitățile ei arhetipale, prelungite până în prezent" tratat cu mijloacele realismului (Eugen Simion).

În volumul de nuvele „Iarna bărbaților" (1965), precum şi volumul de versuri „Cântece de câmpie" (1968), regăsim o serie de simboluri: dropia, cocoşul, masa cu oglinzi, salcia, salcâmul. Totodată opera lui Bănulescu ne trimite şi spre mit (mitul Potopului din „Mistreții erau blânzi").

Realul trece dincolo, într-un alt univers de mit şi simbol, un spațiu al misterului.

În acest univers sunt reprezentate două figuri arhetipale, cea a haosului şi cea a vidului, N. Balotă scoțând în evidență astfel faptul că dispariția realului constituie „figura esențială a imaginarului în prozele lui Bănulescu".

Alături de D. R. Popescu şi Fănuş Neagu, Ştefan Bănulescu creează o formulă nouă a realismului artistic, *romanul mitic,* care se impune într-un răstimp când proza românească descoperă politicul şi istoria.

Cartea de la Metopolis este prima dintr-o serie de patru cărți proiectate a fi reunite sub titlul *Cartea milionarului*, celelalte trei volume anunțate *Cartea Dicomesiei, Sfârşit la Metopolis* şi *Epilog în oraşul Mavrocordat* – nu au mai apărut, din al doilea volum publicându-se doar o nuvelă.

Cele patru titluri trimit la reperele unei geografii fabuloase şi ale unui timp încheiat, cărora Milionarul (naratorul) le-a închinat cartea la care a lucrat întreaga viață.

Cartea de la Metopolis cuprinde o serie de povestiri care alcătuiesc, împreună, cronica unui spațiu mitic şi magic, al cărui centru este oraşul Metopolis – cel mai important *personaj* al volumului. Romanul se deschide prin sosirea, la Metopolis, a unui anume Glad, care intră în oraş dând de-a dura o roată de căruță, simbolismul roatei fiind extrem de bogat (în unele mitologii, roata este un simbol solar, din ea născându-se spațiul şi timpul; roata poate semnifica viața şi moartea sau poate reprezenta întoarcerea la origini).

Scrisorile provinciale (1976) sunt realizate în stilul vechi memorialistic, ironic şi reflexiv, dar nou ca problematică. Narațiunea fantastică în stilul lui Mircea Eliade din *La țigănci*, câteva personaje, simboluri şi întâmplări reapar în roman.

O serie de mituri se regăsesc „camuflate" în opera lui Ştefan Bănulescu, astfel regăsim reminiscențe ale mitului Potopului (în *Mistreții erau blânzi),* cu un mit al Logosului (ilustrând

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

puterea întemeietoare a cuvântului în întemeierea locurilor şi în făurirea destinelor unor personaje) sau mitului marii treceri (în câteva poeme). Originalitatea lui Ştefan Bănulescu constă în felul în care creează o atmosferă mitică, impunând o mitologie personală, folosindu-şi propria imaginaţie în crearea unei lumi unice.

În totalitatea ei, opera lui Ştefan Bănulescu reprezintă o *eternă reîntoarcere* la aceeaşi lume proprie autorului: *Ştefan Bănulescu este, la fel ca Balzac, creator al unei singure Lumi, şi, în acelaşi timp, autor al unei singure Cărţi – romanul în şantier perpetuu* <<Cartea Milionarului >>.

„Din personaje simbolice şi din fapte parabolice, aşadar, romanul lui Ştefan Bănulescu se structurează unitar ca o monedă originală în sistemul intern de raportări al literaturii române, căci obiceiurile, eresurile, ciudăţeniile, stigmele nu ne sunt oferite de dragul pitorescului, ci spre revelarea tâlcului ascuns în orice organism de sine stătător, chiar când acel presupus organism nu este decât o aparenţă, un fabricat abil şi înşelător, care în însăşi obiectualitatea lui îşi revendică autonomia."[8] Potrivit lui Negoiţescu, această autonomie se bazează pe sinteza a două orizonturi de civilizaţie: pe de o parte, cea eleno-romano-bizantină, dezgropată din substarturile Metopolisului, iar pe de altă parte, un orizont balcanic, al etniilor română, turcă şi greacă.

Un număr considerabil de întâmplări excepţionale desfăşurate în acest perimetru sunt împrumutate din imaginarul popular autohton. Aici se încadrează riturile, practicile magice ori ceremonialurile integrate de autor în scenariul feluritelor obiceiuri de peste an (recuperarea crucii aruncate în apele îngheţate ale Dunării, de Bobotează, alergările de cai din lunca Dunării, răpirea fetelor de măritat, aşezarea orzului pe vatră în noaptea Anului Nou, Caloianul şi Paparudele – rituri meteorologice specifice spaţiului bărăgănean etc.). Transfigurarea lor literară, dar, mai ales, inventarea altora similare celor preluate din folclorul românesc reprezintă o particularitate a creaţiilor bănulesciene. Mai mult, numeroase experienţe umane (naşterea destinelor, trecerea de la copilărie şi adolescenţă la vârsta maturităţii, iniţierile personajelor sau ceremoniile funerare) sunt imaginate ca reactualizări ale unor rituri de trecere.

În roman, locţiitorii divinităţii sunt: Milionarul – întruchipând cea mai demnă ipostază a Creatorului, Polider sau Constantin Pierdutul. Aceştia intervin asupra lumii în care trăiesc şi întreprind acţiuni complementare, fiind înzestraţi cu atribute divine: ubicuitatea (Milionarul), omniscienţa (Polider), omnipotenţa (Constantin Pierdutul). Înfăţişaţi în ipostaze solemne sau caricaturale, câţiva din aceşti eroi au destine de personaje mitice.

[8] Ion Negoiţescu, *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj, 1994, pag. 37

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

Un personaj unicat (impresionând prin acuitate intelectuală, prestigiu profesional şi social), un erou mitic cultural este Filip Lăscăreanul Umilitul, a cărui biografie iese din tiparul după care Ştefan Bănulescu a croit evoluția celorlalte personaje mitice. Constantin Pierdutul I-ul (eroul civilizator, un Robinson bănulescian), Iapa-Roşie şi Polider au destine similare ce repetă un şablon cuprinzând: o naştere învăluită în mister, abandonul familial, parcurgerea unor experiențe inițiatice, participarea la unele confruntări morale, înfăptuirea unor acte creatoare care au ecou în comunitatea din care fac parte. În schimb, Andrei Mortu - personaj cu însuşiri fabuloase, cu o viață intrată în legendă - este un fals erou mitic, soarta lui reprezentând doar un simulacru al unui destin de excepție. Cei patru eroi au însă în comun eşecul existențial, ratarea fiecăruia în parte anticipând prăbuşirea definitivă a lumii în care trăiesc.

Prozele lui Ştefan Bănulescu se înscriu într-o lume *inefabilă*, după cum afirmă însuşi autorul în proza cu titlu omonim, punând accentul pe „partea nevăzută a lucrurilor întâmplate": „Păcatul meu este că nu ştiu să povestesc lucruri exacte, raportate strict la metru pătrat, nu mă atrage decât partea nevăzută a lucrurilor întâmplate şi pe acestea pornesc mereu să le spun pe scurt şi, dacă par banale, vina nu poate fi decât a mea, fiindcă altfel, eu le-am socotit hotărâtoare din moment ce mi-au rămas în minte şi continui să îndrăznesc să le spun altora. Îți închipui, deci, dacă îmi place partea neobservată a lucrurilor adevărate, cât de mult mă uimesc poveştile inventate care cred că cer enorm de multă muncă şi cât respect am pentru aceia care posedă un asemenea dar, atât de puțin întâlnit pe lume!" Aceste cuvinte sunt puse în gura unui personaj pe care autorul îl foloseşte pentru a-şi exprima propria estetică.

Singurele coordonate cu ajutorul cărora putem stabili identitatea povestitorului sunt elementele topografice: „Locuiesc şi eu într-o provincie de Sud-Est, de pe malul fluviului, într-un oraş puțin vizitat, unde cel mai curent lucru mi se pare a fi nu banalul, obişnuitul, ci inefabilul. […] Demult am atras atenția concetățenilor din oraşul meu de pe fluviu, din provincia noastră de sud-est, că inefabilul este acela care ne caracterizează existența. N-au înțeles ce susțineam, sau nu m-au ascultat. Singura replică a fost că au început să mă numească Domnul Inefabil. […] Ei bine, fiindcă poveştile mele scurte, foarte scurte, vor fi despre inefabil, nu voi da nume de personae, cel mult inițiale."

Dorința de mister, de fantastic, ascunde de fapt căutarea unei lumi ascunse, a originii lucrurilor. Acest lucru este exprimat de prozator prin cuvinte care ascund un strat secund de semnificații şi simboluri sau poartă sensuri duble. Deşi de cele mai multe ori scenariul este unul realist, este presărat cu numeroase semne care ne fac să părăsim deseori planul realului.

Stilul lui Ştefan Bănulescu este unul stins, artistic, frumos, cu o frază ceremonioasă, menit să împingă faptele din acel realism riguros în fantastic, într-o lume, care deşi foloseşte

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

un limbaj pe care îl înțelegem, lasă impresia că acțiunea se petrece într-o lume care se mişcă în alt timp şi la alte cote.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Bănulescu, Ştefan, *Drum în câmpie,* reportaje, Editura de Stat pentru literatură, Bucureşti, 1960
2. Bănulescu, Ştefan, *Colocvii. Artistul şi epoca*, în colaborare cu I. Purcaru, Editura tineretului, Bucureşti, 1964
3. Bănulescu, Ştefan, *Iarna bărbaților*, nuvele, 1965 (ed. II, 1966; ed. revăzută şi adăugită 1971; Editura definitivă, 1979; cu prefață şi notă biobibliografică de G. Dimisianu, 1991)
4. Bănulescu, Ştefan, *Cântece de câmpie,* versuri, Bucureşti, 1968 (ed. II, Addenda la „Iarna bărbaților", 1979)
5. Bănulescu, Ştefan, *Scrisori provinciale,* Bucureşti, 1976
6. Bănulescu, Ştefan, *Cartea milionarului, I Cartea de la Metopolis,* Bucureşti, 1977
7. Bănulescu, Ştefan, *Scrisori din provincia de Sud- Est sau o bătălie cu povestiri,* Editura Nemira, Bucureşti 1994
8. Bănulescu, Ştefan, *Cartea de la Metopolis,* Editura Albatros ,Bucureşti, 1995 (ed. III, 1999)
9. Bănulescu, Ştefan, *Un regat imaginar,* nuvele şi povestiri, Editura All, Bucureşti, 1997
10. Bănulescu, Ştefan, *Elegii la sfârşit de secol,* eseu, Editura Allfa, Bucureşti, 1999
11. Bănulescu, Ştefan, *Opere*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005

BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

1. Ardeleanu, Virgil, *Însemnări despre proză*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966
2. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, Editura Univers, Bucureşti, 2000
3. Balotă, Nicolae, *Universul prozei,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1976
4. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2000
5. Boldea, Iulian – *Scriitori români contemporani,* Editura Ardealul, Colecția Sinteze, Tg. Mureş, 2002

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

6. Caillois, Roger, *De la basm la povestirea ştiinţifico - fantastică,* studiu introductiv la *Antologia nuvelei fantastice,* Editura Univers, Bucureşti, 1970.
7. Cărtărescu, M., *Postmodernismul românesc,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1999
8. Ciobanu Nicolae, *Nuvela şi povestirea contemporană*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967
9. Dan, S. P., *Proza fantastică românească,* Editura Minerva, Bucureşti, 1975
10. Dimisianu, Gabriel, *Prozatori de azi,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1970
11. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului,* Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000
12. Gorcea Petru Mihai, *Structură şi mit în proza contemporană*, Editura Cartea Românească, Bucureşti,1982.
13. Holban, Ion, *Profiluri epice contemporane,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1987
14. Horodincă, Georgeta, *Ştefan Bănulescu sau ipostazele scrisului,* Editura Du Style, Bucureşti, 2002
15. Micu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, Editura Iriana, Bucureşti, 1996.
16. Negoiţescu, Ion, *Scriitori contemporani,* Editura Dacia, Cluj Napoca Napoca, 1994
17. Negoiţescu, Ion, *Scriitori moderni*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966
18. Popa, Marian, *Dicţionar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, Bucureşti, 1971
19. Popa, Marian*, Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Fundaţia Luceafărul, 2001
20. Raicu, Lucian, *Fragmente de timp*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1984
21. Raicu, Lucian, *Structuri literare,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1973
22. Regman, Cornel, *Explorări în actualitatea imediată,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1978
23. Rusu, M. N., *Utopica,* Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1969
24. Sasu, A.– Mariana Vertic, *Romanul românesc în interviuri...,* I, Editura Minerva, Bucureşti, 1985
25. Simion, E., *Scriitori români de azi, I,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1978
26. Spiridon, Monica – *Ştefan Bănulescu. Ghid de lectură şi interpretare.* Editua Aula, Colecţia Canon, Braşov, 2000
27. Spiridon, Monica – *Ştefan Bănulescu. Monografie, antologie comentată, receptare critică.* Editura Aula, Colecţia Canon, Braşov, 2000
28. Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi,* vol.I, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

29. Ungureanu, Cornel, *Proză şi reflexivitate,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1977
30. Vartic, Ion, *Modelul şi oglinda,* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1982
31. Vlad, Ion, *Povestirea,* Editura Minerva, Bucureşti, 1972

REVISTE

1. Ailenei, Sergiu, *Între verosimil şi fantastic. Despre proza lui Ştefan Bănulescu,* „Convorbiri literare", an CXXXII, nr. 6, iunie 1998, p. 3.
2. Alexandrescu, Bogdan, în *România literară - Et in Arcadia ego*, nr.30,anul XXXI, 29 iulie-4 august, 1998
3. Bănulescu*,* Ştefan, în *Viaţa Românească - Din memoriile unui om tânăr*, nr.9, l988
4. Bârna, Nicolae, *Cerneală şi nisip,* „Familia", an. 35, nr. 9, septembrie 1999
5. Boldea, Iulian – *Ştefan Bănulescu – realism şi reprezentare fantastică*, revista *Familia*, nr. 9, 1999
6. Breban, N., în revista *Contemporanul,* nr. 17, 2000
7. Buzea, Constanţa, *Idei adiacente la „Dropia" de Ştefan Bănulescu,* „Amfiteatru", an III, nr. 25, ianuarie 1968, p. 426.
8. Călinescu, Matei, *Ştefan Bănulescu. Drum în câmpie,* „Viaţa Românească", an. XIV, nr. 2, februarie, 1961, p. 139 – 142
9. Dimisianu, G., *Supremaţia povestirii,* „România literară", nr. 42, 2 - 8 noiembrie, 1994, p. 4.
10. Dimisianu, G. *In memoriam. Ştefan Bănulescu,* „România literară", nr. 21, 3 - 9 iunie 1998, p.3
11. Dugneanu, P., în revista *Luceafărul,* nr. 31, 1982
12. Florea, Mihai, *O reeditare necesară,* „România literară", nr. 18, 7 mai 2003, p. 7
13. Ghidirmic, Ovidiu, *Proza lui Ştefan Bănulescu,* „Familia", an. VIII, nr. 7, iulie 1972, p. 19
14. Horodincă, Georgeta, în *Observator cultural,* nr. 58, 2001
15. Horodincă, Georgeta, în *România literară,* „Un regat imaginar", nr. 7, 1996
16. Ilisei Grigore, Ştefan Bănulescu în România Literară – O lungă spovedanie, nr.40-41, 1998.
17. Iorgulescu, Mircea, *Adevărul prin legende,* „România literară", nr. 36, 6 septembrie 1979, p. 5
18. Lefter, B., în revista *Echinox*, nr. 5-7, 1982
19. Manea, N., în revista *Familia,* nr. 4, 2000

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

20. Manolescu, Nicolae, în *România literară - Amintiri cu Ştefan Bănulescu,* , nr. 22, 10-16 iunie 1998
21. Manolescu, Nicolae, *Povestirile lui V. Voiculescu,* „Luceafărul", nr. 2 (454), anul XIV, 9 ianuarie 1971, p. 3.
22. Manolescu, Nicolae, *Romanul unui povestitor,* „Contemporanul", nr. 33 (1606)/ 19 august 1977, p. 10.
23. Manolescu, Nicolae, *Realismul mitic şi artistic,* „România literară", nr. 37, 12 septembrie, 1991, p. 9.
24. Manolescu, Nicolae, *Mircea Eliade,* „România literară", nr. 13, 6 aprilie 2007, p. 18. Pecican, Ovidiu, *Realism somnambulic,* „Familia", an. 27, nr. 10, octombrie 1991, p. 4 -5.
25. Pârvulescu, Ioana, în revista *România literară,* nr. 42, 1996
26. Podoabă , Virgil – *O lume a sa*, Eseu despre proza lui Ştefan Bănulescu, în revista *Echinox*, nr. 6-7, 1979, pag. 8
27. Popescu, Bogdan, *Echilibristică,* „Caiete Critice", nr. 6 - 8 (79 - 81), 1994, p. 65 - 68.
28. Popescu, Bogdan, *Un milionar alchimist,* „Caiete Critice", nr. 9 - 11 (82 - 84), 1994, p. 123 - 126.
29. Popescu, Bogdan, *Cum să ajungi milionar (Note pentru o cronică subiectivă),* „Caiete Critice", nr. 7-12 (165 - 170), 2001, p. 95 - 98.
30. Popescu, Bogdan, *Ştefan Bănulescu - repere biografice (I),* „Caiete Critice", nr. 5, 2005, p. 12 - 17.
31. Popescu, Bogdan, *Ştefan Bănulescu - repere biografice (II),* „Caiete Critice", nr. 6, 2005, p. 9 - 13.
32. Raicu, Lucian, *Realul imaginar,* „România literară", nr. 16, 16 aprilie 1981, p. 4
33. Simuț, Ion, *Opera Milionarului în povestiri,* „România literară", nr. 51-52/ 28 decembrie 2005 - 10 ianuarie 2006, p. 13.
34. Simuț, Ion, *Crepusculul bizantin,* „România literară", nr. 1, 11 - 17 ianuarie 2006, p. 13.
35. Spiridon, Monica, în revista *Luceafărul,* nr. 21, 1998
36. Stan, Constantin, *Real şi iluzie în proza lui Ştefan Bănulescu,* „Luceafărul", an. XVII, nr. 37, 14 septembrie, 1974, p. 3
37. Ştefănescu, Alex., *La o nouă lectură. Ştefan Bănulescu,* „România literară", nr. 20, 23 mai 2001, p. 10 - 11.
38. Ştefănescu, Alex, *La o nouă lectură. Ştefan Bănulescu,* „România literară", nr. 37, 19 septembrie 2001, p. 12 - 13.

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

39. Taşcu, Valentin, *Ştefan Bănulescu: Scrisori provinciale,* „Familia", an 12 (112), nr. 11, noiembrie, 1976, p. 2.
40. Taşcu, Valentin, *Ştefan Bănulescu: Cartea de la Metopolis,* „Familia", an 13 (113), nr. 12 (148), decembrie, 1977, p. 4 - 5.
41. Tătaru, Ieronim, *Narațiunea mitizantă,* „Revista nouă", anul II, nr. 11 - 12 (20 - 21), noiembrie - decembrie, 2005.
42. Teodorescu, Cristian, *Germinarea speranței,* „România literară", nr. 22, 10-16 iunie, 1998, p. 12.
43. Țeposu, R. G., în revista *România literară,* nr. 40, 1980
44. ****Cinci critici despre Ştefan Bănulescu: Iarna bărbaților* (Eugen Simion, Marin Bucur, Nicolae Manolescu, Dumitru Micu, S. Damian), „Gazeta literară", an XII, nr. 19, mai, 1965, p. 7.
45. ***Nuvelele lui Ştefan Bănulescu în Franța şi Germania, „România literară", an XXIX, nr. 7, 21 - 27 februarie 1996, p. 8.

DICȚIONARE

1. *Dicționar analitic de opere literare româneşti,* Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Coordonare şi revizie ştiințifică Ion Pop, vol. I, A-D, vol. II, E-L, Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, 2000.
2. *Dicționarul scriitorilor români*, coordonat de Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Editura Fundației Culturale Române, Bucureşti, 1995.
3. *Dicționarul general al literaturii române*, coordonator general Eugen Simion, A-B, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2004.
4. Ioan Oprea, Carmen- Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Viorica Zăstroiu, *Noul Dicționar U*niversal al limbii române, Ediția a treia, Editura Internațional, Bucureşti, 2008
5. *Istoria Lumii in date*, elaborata de Horia C. Matei (ist. veche), Florin Constantiniu, Marcel D. Popa (ist. medie), Nicolae C. Nicolescu, Gheorghe Radulescu(ist. Moderna si Romana, Bucuresti, 1972
6. *Istoria Romaniei in date*, elaborata de Horia C. Matei (ist. veche), Florin Constantiniu, Marcel D. Popa (ist. medie), Nicolae C. Nicolescu, Gheorghe Radulescu (ist. Moderna si contemporana) sub conducerea lui Constantin C. Giurascu, editura Enciclopedica Romana, Bucuresti 1971.
7. Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare, vol. I,* Editura Eminescu, Bucureşti, 1973

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)

8. XXX – *Dicţionarul scriitorilor români* (A-C), Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1995.
9. Sub titlul *Explozia lirică* sunt prezentaţi poeţi ce s-au afirmat începând din 1960 în volumul colectiv *Literatura română contemporană* I. Poezia, apărut, în 1980, în Editura Academiei Socialiste România

BDD-A23598 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:49 UTC)